

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยแวดล้อมในการทำงานกับผลการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับหลักสูตร มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม โดยมีการมีส่วนร่วมของบุคลากรสายวิชาการเป็นตัวแปรส่งผ่าน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยแวดล้อมในการทำงาน และการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับหลักสูตร ที่ส่งผลต่อผลการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับหลักสูตร มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม และ 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยแวดล้อมในการทำงานกับผลการประกันคุณภาพการศึกษาในระดับหลักสูตร มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม โดยมีการมีส่วนร่วมของบุคลากรสายวิชาการเป็นตัวแปรส่งผ่าน ผู้ทำการวิจัยสามารถทำการสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ดังนี้

สรุป

สรุปผลการวิเคราะห์ระดับปัจจัยแวดล้อมในการทำงานประกันคุณภาพการศึกษาในระดับหลักสูตร และระดับการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพการศึกษาในระดับหลักสูตร สามารถสรุปได้ดังนี้

ปัจจัยแวดล้อมในการทำงานประกันคุณภาพการศึกษาในระดับหลักสูตร โดยรวมแล้วอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.91 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.86 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ระดับปัจจัยแวดล้อมในทุกด้านอยู่ในระดับมาก หากพิจารณา 3 อันดับแรก พบว่า ด้านความร่วมมือของผู้ร่วมงานมีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเป็นอันดับแรกเท่ากับ 4.04 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.75 รองลงมาคือ การสนับสนุนจากผู้บริหาร และสิ่งจูงใจในการทำงานประกันคุณภาพการศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00 และ 3.81 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.80 และ 0.91 ตามลำดับ

การมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพการศึกษาในระดับหลักสูตร โดยรวมเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.74 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในทุกด้านอยู่ในระดับมาก หากพิจารณา 3 อันดับแรก พบว่า การมีส่วนร่วมด้านการตรวจสอบประเมินผล (Check) ค่าเฉลี่ยสูงที่สุดเป็นอันดับแรกเท่ากับ 4.01 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.74 รองลงมาคือ การมีส่วนร่วมด้านการวางแผนการปฏิบัติงาน

(Plan) และการมีส่วนร่วมด้านการดำเนินการตามแผน (Do) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.99 และ 3.98 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.76 และ 0.75 ตามลำดับ

สรุปผลการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของบุคลากรสายวิชาการต่อการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ระดับหลักสูตร มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม สามารถสรุปได้ดังนี้

ตัวแปรทุกตัวมีการแจกแจงไม่เป็นโค้งปกติ แต่อย่างไรก็ตามจากข้อเสนอแนะของ ไคลน์ (Kline, 2005) กล่าวว่า ตัวแปรที่มีค่าความเบ้เกิน 3 ถือว่าเป็นค่าความเบ้ที่สูงผิดปกติ และมีค่าความโด่งที่เกินกว่า 10 จะทำให้เกิดปัญหาในการวิเคราะห์ได้ แต่ในการวิจัยนี้มีความความเบ้สูงสุดเท่ากับ -.38 และค่าความโด่งสูงสุดเท่ากับ 3.85

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาจำนวนทั้งหมด 15 ค่า มีจำนวน 10 ค่าที่มีค่าความสัมพันธ์กันในทิศทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) อยู่ระหว่าง .47 ถึง .73 แสดงให้เห็นว่า ลักษณะความสัมพันธ์ของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาเป็นความสัมพันธ์เชิงเส้นตรง โดยในทุกค่าความสัมพันธ์หากตัวแปรตัวหนึ่งมีค่าสูงแล้ว อีกตัวแปรหนึ่งจะมีค่าสูงด้วย หรือหากตัวแปรหนึ่งมีค่าต่ำแล้ว อีกตัวแปรหนึ่งจะมีค่าต่ำด้วย

ตัวแปรพยากรณ์ปัจจัยแวดล้อมในการทำงานกับการมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร พบว่า ปัจจัยแวดล้อมในการทำงานด้านการสนับสนุนจากผู้บริหาร (X_1) ด้านความร่วมมือของผู้ร่วมงาน (X_2) ด้านการได้รับการฝึกอบรมหรือให้ความรู้ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา (X_3) และด้านสิ่งจูงใจในการทำงานประกันคุณภาพการศึกษา (X_4) สามารถร่วมกันพยากรณ์การมีส่วนร่วมในงานประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร (Y) มีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ .70 ซึ่งหมายความว่าปัจจัยแวดล้อมในการทำงานทั้ง 4 ด้าน สามารถร่วมกันพยากรณ์ได้ร้อยละ 70 ซึ่งสามารถนำมาพยากรณ์ในรูปของคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = 0.87 + 0.24(X_1) + 0.23(X_2) + 0.22(X_3) + 0.11(X_4)$$

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$\hat{Z} = 0.31(X_1) + 0.26(X_2) + 0.28(X_3) + 0.16(X_4)$$

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยแวดล้อมในการทำงานกับผลการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรสายวิชาการเป็นตัวแปรส่งผ่าน พบว่า การมีส่วนร่วมของบุคลากรสายวิชาการไม่เป็น

ตัวแปรส่งผ่านระหว่างปัจจัยแวดล้อมในการทำงานกับผลการประกันคุณภาพการศึกษาระดับ
หลักสูตร มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

อภิปรายผล

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยแวดล้อมในการทำงานกับผลการประกัน
คุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม โดยมีการมีส่วนร่วมของ
บุคลากรสายวิชาการเป็นตัวแปรส่งผ่าน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยแวดล้อมในการ
ทำงาน และการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร ที่ส่งผลต่อผลการ
ดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม และ
ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยแวดล้อมในการทำงานกับผลการประกันคุณภาพการศึกษ
ระดับหลักสูตร มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม โดยมีการมีส่วนร่วมของบุคลากรสายวิชาการ
เป็นตัวแปรส่งผ่าน จากผลการวิจัย พบว่า ปัจจัยแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อผลการ
ดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม โดยรวม
เฉลี่ยแล้วอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ระดับปัจจัยแวดล้อมทั้ง 4 ด้านอยู่ใน
ระดับมาก ได้แก่ การสนับสนุนจากผู้บริหาร ความร่วมมือของผู้ร่วมงาน การได้รับการฝึกอบรม
หรือให้ความรู้ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา และสิ่งจูงใจในการทำงานประกันคุณภาพ
การศึกษา การมีส่วนร่วมของบุคลากรสายวิชาการในการประกันคุณภาพการศึกษาระดับ
หลักสูตรอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับ
มาก ได้แก่ ด้านการวางแผนการปฏิบัติงาน (Plan) ด้านการดำเนินการตามแผน (Do) ด้านการ
ตรวจสอบประเมินผล (Check) และด้านการนำผลประเมินมาปรับปรุง (Act) และการมีส่วนร่วม
ของบุคลากรสายวิชาการไม่เป็นตัวแปรส่งผ่านระหว่างปัจจัยแวดล้อมในการทำงานกับผลการ
ประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ผู้ศึกษามีประเด็นที่
น่าสนใจที่สอดคล้องกับการศึกษา โดยมีรายละเอียดดังนี้

จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อมในการทำงานที่ส่งผลต่อผลการดำเนินการ
ประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม โดยรวมเฉลี่ยแล้ว
อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ระดับปัจจัยแวดล้อมทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก
ได้แก่ การสนับสนุนจากผู้บริหาร ความร่วมมือของผู้ร่วมงาน การได้รับการฝึกอบรมหรือให้
ความรู้ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา และสิ่งจูงใจในการทำงานประกันคุณภาพการศึกษา
โดยรวมแล้วอยู่ในระดับมาก ไม่ได้สอดคล้องกับประกาศ ปานเจียง (2555) ศึกษาการมีส่วนร่วม
ในการประกันคุณภาพการศึกษาของบุคลากรมหาวิทยาลัยขนาดใหญ่ พบว่า ปัจจัยแวดล้อมใน
การทำงานโดยภาพรวมแล้วอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อแยกพิจารณาในด้านต่างๆ พบว่า ทุก
ปัจจัยย่อยอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การสนับสนุนจากผู้บริหาร ความร่วมมือของผู้ร่วมงาน
การได้รับการฝึกอบรมหรือให้ความรู้ด้านการประกันคุณภาพการศึกษา และสิ่งจูงใจในการ

ทำงานประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งอาจเป็นเพราะว่ามีปัจจัยด้านอื่นๆ ที่มีผลต่อบัณฑิตวุฒิ
ในการทำงาน เช่น วัฒนธรรมองค์กรที่ต่างกัน หรือนโยบายของผู้บริหาร เป็นต้น อีกทั้งอาจ
เนื่องมาจากการที่แต่ละหน่วยงานมีระบบการทำงานที่ต่างกันนั่นเอง

จากผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของบุคลากรสายวิชาการในการประกันคุณภาพ
การศึกษาระดับหลักสูตรอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ นุตสรุ มิ่งมงคล (2557) ได้
ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏ
สุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์มีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพ
การศึกษาภายใน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อีกทั้งยังสอดคล้อง วุฒิชัย อารักษ์โพชนงค์
(2556) ได้ทำการศึกษาอิทธิพลของการรับรู้ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมที่มีต่อประสิทธิภาพการ
ดำเนินงานของบุคลากรสายสนับสนุน มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ พบว่า การมีส่วนร่วมใน
ระบบคุณภาพภายในโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับกมลมาลย์ ศรีโพธิ์ (2551)
ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของ
คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ผลจากการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมในการประกัน
คุณภาพการศึกษาของบุคลากรในการดำเนินการประกันคุณภาพของคณะวิทยาศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา โดยรวมอยู่ในระดับมาก

เมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมเป็นรายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมด้านการวางแผนการ
ปฏิบัติงาน (Plan) อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ นุตสรุ มิ่งมงคล (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่อง
การมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ผลการวิจัย
พบว่า บุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์มีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน
ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผนงานอยู่ในระดับมาก อีกทั้งยังสอดคล้องกับ กมลมาลย์ ศรีโพธิ์
(2551) ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการดำเนินการประกันคุณภาพ
การศึกษาของคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการวางแผน
อยู่ในระดับมาก การมีส่วนร่วมด้านการดำเนินการตามแผน (Do) อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ
นุตสรุ มิ่งมงคล (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา
ภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์มี
ส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานระบบ
ประกันคุณภาพภายใน อยู่ในระดับมาก อีกทั้งยังสอดคล้องกับ กมลมาลย์ ศรีโพธิ์ (2551) ได้
ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของ
คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน อยู่ในระดับ
มาก การมีส่วนร่วมด้านการตรวจสอบประเมินผล (Check) อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ
นุตสรุ มิ่งมงคล (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษา
ภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์มี
ส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ด้านการมีส่วนร่วมในการควบคุมและ

ตรวจสอบระบบประกันคุณภาพภายใน อยู่ในระดับมาก อีกทั้งยังสอดคล้องกับ กมลมาลย์ ศรีโพธิ์ (2551) ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของคณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา พบว่า ด้านการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบผลการดำเนินงาน อยู่ในระดับมาก และการมีส่วนร่วมด้านการนำผลประเมินมาปรับปรุง (Act) อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ นุตสร่า มิ่งมงคล (2557) ได้ทำการศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายในมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรมหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์มีส่วนร่วมในการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน ด้านการมีส่วนร่วมในการปรับปรุงและพัฒนาองค์ประกอบหลักประกันคุณภาพภายใน อยู่ในระดับมาก แสดงว่าบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพล้วนได้มีการเข้าร่วมแสดงความคิดเห็น กระบวนการตัดสินใจ กระบวนการดำเนินการในกิจกรรมเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ ไม่ว่าจะเป็น การวางแผน การปฏิบัติ การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข ซึ่งการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเหล่านี้ก็ได้ช่วยให้ผลการประกันคุณภาพการศึกษาได้ประสบความสำเร็จลุล่วงด้วยดีนั่นเอง

จากการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยแวดล้อมในการทำงานกับผลการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม โดยมีการมีส่วนร่วมของบุคลากรสายวิชาการเป็นตัวแปรส่งผ่าน พบว่า การมีส่วนร่วมของบุคลากรสายวิชาการไม่เป็นตัวแปรส่งผ่านระหว่างปัจจัยแวดล้อมในการทำงานกับผลการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม แสดงว่าการมีส่วนร่วมของบุคลากรสายวิชาการไม่สามารถทำหน้าที่เป็นตัวรับอิทธิพลของปัจจัยแวดล้อมในการทำงาน และไม่สามารถทำหน้าที่เป็นตัวแปรที่ส่งผ่านอิทธิพลไปยังผลการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

1. จากค่าเฉลี่ยสูงที่สุดของปัจจัยแวดล้อมในการทำงาน คือด้านความร่วมมือของผู้ร่วมงานซึ่งอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่าบุคลากรทุกคนในแต่ละหลักสูตรสามารถทำงานร่วมกันได้เป็นอย่างดี ทุกคนได้ร่วมกันแสดงความคิดเห็น มีความเอาใจใส่ในการแก้ไขหรือปรับปรุง เพื่อพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา เมื่อพบว่าการดำเนินงานไม่สอดคล้องตามข้อกำหนดมาตรฐานการประกันคุณภาพ จะได้รับความร่วมมือจากเพื่อนร่วมงานในการปฏิบัติงานเป็นอย่างดี ในขณะที่ตัวกี่ยวกันอาจารย์ในหลักสูตรได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ในการดำเนินการประกันคุณภาพซึ่งกันและกัน อีกทั้งเมื่อเกิดปัญหาในการดำเนินงานประกันคุณภาพ ทุกคนก็ได้รับทราบข้อมูล และมีการประชุมร่วมกันเพื่อหาแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

และค่าเฉลี่ยเป็นอันดับที่สอง คือปัจจัยแวดล้อมด้านการสนับสนุนจากผู้บริหารซึ่งอยู่ในระดับมาก ได้สอดคล้องกับปัจจัยแวดล้อมในการทำงานด้านความร่วมมือของผู้ร่วมงาน แสดงให้เห็นถึงผู้บริหารเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นต่อแนวทางหรือวิธีการดำเนินงาน เมื่อเกิดข้อสงสัยเกี่ยวกับการดำเนินงานประกันคุณภาพ ผู้บริหารจึงควรเป็นที่ปรึกษาที่ดี สามารถให้คำแนะนำหรือตอบข้อสงสัยได้ ดังนั้นการนำแนวทางปฏิบัติเหล่านี้ไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมประกันคุณภาพระดับหลักสูตร ทำให้การดำเนินงานต่างๆเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ

2. การมีส่วนร่วมของบุคลากรสายวิชาการในการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตรด้านการตรวจสอบประเมินผลอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงว่าบุคลากรทุกคนในแต่ละหลักสูตร ได้ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการร่วมในการติดตามตรวจสอบและประเมินผลงานที่ปฏิบัติ เพื่อให้การดำเนินงานตรงตามมาตรฐานที่กำหนดไว้เป็นอย่างดี โดยผู้ร่วมงานทุกคนได้ร่วมกันตรวจสอบความสอดคล้องและความถูกต้องของเอกสารหลักฐานอ้างอิง ตรวจสอบความถูกต้องของการปฏิบัติงานตามแผนการประกันคุณภาพการศึกษา มีการจัดการประชุมเสนอความคิดเห็นและสรุปผลการประเมินตนเอง และทำการวิเคราะห์และรายงานปัญหาที่พบจากการปฏิบัติงานให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ ดังนั้นหากนำแนวทางปฏิบัติเหล่านี้ไปใช้ในการดำเนินกิจกรรมประกันคุณภาพระดับหลักสูตรในครั้งต่อไป จะส่งเสริมให้การดำเนินงานต่างๆ คงประสิทธิภาพที่ดีต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำการศึกษปัจจัยด้านอื่นๆที่เกี่ยวข้องกับผลการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตร สำหรับการศึกษารั้งต่อไป
2. ควรศึกษาการมีอิทธิพลของตัวแปรส่งผ่าน โดยการไปเก็บข้อมูลศึกษาเพิ่มเติม สำหรับการศึกษารั้งต่อไป
3. ควรทำการศึกษตัวแปรส่งผ่านอื่นๆ ที่อาจส่งผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษาระดับหลักสูตรเพิ่มเติม สำหรับการศึกษารั้งต่อไป